

Sygn. akt I CSK 46/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)
SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)
SSN Agnieszka Piotrowska

Protokolant Justyna Kosińska

w sprawie z powództwa R. S.A. w Ł.
przeciwko A. Polska Spółce z o.o. w P.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 8 listopada 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 26 lipca 2012 r. ,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka R. Spółka Akcyjna domagała się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej A. Polska spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwoty 991.239,79 zł tytułem zwrotu zapłaconych wynagrodzeń za usługi, których pozwana nie świadczyła, a które stanowiły inne niż marża handlowa opłaty za przyjęcie towaru do sprzedaży.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 23 września 2011 r. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 991.239,79 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 25 marca 2010 r. i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji pozwanej, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że odsetki ustawowe od kwoty 991.239,37 zł zasądził od dnia 1 sierpnia 2010 r., oddalił apelację w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny, aprobuując przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną, stwierdził, że pozwana dopuściła się czynu nieuczciwej konkurencji w postaci pobierania innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie do sprzedaży towarów powódki. Wskazał, że opłaty z tytułu scentralizowanej płatności, usług logistycznych oraz premia pieniężna - przewidziane w łączących strony umowach handlowych – zostały zastrzeżone na rzecz pozwanej bez ich powiązania z ekwiwalentnymi świadczeniami na rzecz powódki. Pobrane przez pozwaną w związku z tymi postanowieniami umownymi wynagrodzenie stanowi zawołowane opłaty z tytułu dopuszczenia towarów powódki do obrotu, a więc czyn nieuczciwej konkurencji określony w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jedn. tekst: DZ. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.; dalej; „u.z.n.k.”), co – w świetle art. 18 ust. 1 pkt 5 tej regulacji – usprawiedliwia żądanie zwrotu bezpodstawnie uzyskanych korzyści. Skoro powódka domagała się odsetek ustawowych od należnej jej sumy pieniężnej za okres od dnia wytoczenia powództwa, to – biorąc pod uwagę fakt, że pozew został doręczony pozwanej w dniu 31 lipca 2010 r. –

odsetki te powinny być naliczone od dnia 1 sierpnia 2010 r. (art. 481 § 1 w związku z art. 455 k.c.).

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. i skierowanej przeciwko rozstrzygnięciu oddalającemu apelację w zakresie żądania zwrotu premii pieniężnej (726.349,37 zł) i opłaty za usługi logistyczne (241.844,94 zł), pozwana zarzuciła naruszenie:

- art. 60 oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. przez ich niezastosowanie wobec braku uwzględnienia okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli o ustaleniu premii pieniężnej, m.in. uzgodnienia przez strony w treści umowy, że premia ta będzie rozliczana i dokumentowana w sposób przewidziany w obrocie do korygowania wysokości ceny, tj. przez wystawianie not księgowych oraz realizowania umowy zgodnie z tym postanowieniem;
- art. 536 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wskutek uznania, że istnieje wymóg odniesienia rabatu do ceny konkretnego towaru, a w konsekwencji błędnego przyjęcia, iż ustalenie rabatu zbiorczo dla dostawy lub kilku dostaw towarów jest niezgodne z prawem;
- art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. w związku z art. 553¹ k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wobec przyjęcia, że norma prawna wysłowiona w tym przepisie znajduje zastosowanie do upustów cenowych w postaci premii pieniężnej oraz do wynagrodzenia za usługi logistyczne, a także
- art. 18 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k. w związku z art. 405 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że uzgodnione premie pieniężne i opłaty za usługi logistyczne stanowiły bezpodstawnie uzyskaną korzyść majątkową, podlegającą zwrotowi na rzecz powódki.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, pozwana wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa co do kwoty 968.194,31 zł z odsetkami od dnia 1 sierpnia 2010 r., bądź przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k., czynem nieuczciwej konkurencji jest utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku przez pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży. Stosownie zaś do art. 18 ust. 4 u.z.n.k., w razie dokonania czynu nieuczciwej konkurencji, przedsiębiorca, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, na zasadach ogólnych.

Przedmiotem sporu na etapie rozpoznawania skargi kasacyjnej pozostawała kwestia charakteru postanowień łączących strony umów handlowych, dotyczących premii pieniężnej oraz opłaty za usługi logistyczne, zastrzeżonych na rzecz pozwanej, a ściślej rzecz ujmując oceny, czy pobranie tych opłat stanowi czyn nieuczciwej konkurencji przewidziany w art. 15 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k.

Z ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że obowiązek zapłaty premii pieniężnej przewidziany został w razie osiągnięcia jedynie określonego poziomu obrotów. Pozwana nie podejmowała w istocie żadnych działań ukierunkowanych na zwiększenie obrotów z powódką, poza akcją promocyjno-marketingową, za co otrzymała odrębne wynagrodzenie. Okoliczności te stanowią wystarczającą podstawę do uznania, że ukształtowana w ten sposób premia pieniężna stanowi w istocie opłatę za utrudnianie dostępu do rynku. Wbrew zarzutowi skarżącej, Sąd Apelacyjny, wyrażając taką ocenę, nie naruszył art. 60 i art. 65 § 1 i 2 k.c. Wskazał bowiem wyraźnie, że obowiązek zapłaty premii pieniężnej nie został powiązany z jakimkolwiek świadczeniem ze strony pozwanej. Tym samym wziął pod uwagę zasadniczą przesłankę oceny charakteru zastrzeżonej w umowie premii pieniężnej pod kątem deliktu nieuczciwej konkurencji art. 15 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k.

Strony niewątpliwie mogą – w ramach swobody kontraktowej (art. 353¹ k.c.) – zastrzec w umowie spełnienie dodatkowych świadczeń w postaci określonych usług nieobjętych typową umową sprzedaży. Ocena ustawowych przesłanek ograniczających tę swobodę musi jednak uwzględniać ryzyko sprzeczności

określonego stosunku prawnego z założeniami ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, tj. dążeniem do eliminacji niepożądanych zjawisk w działalności gospodarczej, a w szczególności przeciwdziałaniem zachowaniom monopolistycznym, także w płaszczyźnie kontraktowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CSK 147/12, nie publ.). Sama prawna skuteczność zawartych w umowie sprzedaży porozumień marketingowo-promocyjnych nie przesądza wystąpienia deliktu nieuczciwej konkurencji; decydujące znaczenie dla takiej oceny ma natomiast stwierdzenie, że uzyskana przez kupującego opłata stanowi w istocie pobranie od sprzedającego innej niż marża handlowa opłaty za przyjęcie towaru do sprzedaży (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 lutego 2001 r., IV CKN 255/00, OSNC 2001, nr 9, poz. 137; z dnia 12 czerwca 2008 r., III CSK 23/08, nie publ.).

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę również na to, że obowiązek zapłaty premii pieniężnej został uzależniony od osiągnięcia bardzo niskiego - wręcz symbolicznego – progu obrotu towarami między stronami (10.000 zł). Konstatacja ta, biorąc pod uwagę samą tylko wysokość pobranej przez pozwaną premii (726.349,37 zł), nie budzi żadnych zastrzeżeń. Stanowi ona istotny argument wspierający ocenę rzeczywistego charakteru premii pieniężnej. U podstaw tej oceny legło również stwierdzenie, że obowiązek uiszczenia premii pieniężnej nie był przedmiotem negocjacji między stronami, lecz został powódce narzucony – stanowił warunek podjęcia i prowadzenia współpracy handlowej.

Nie można zatem zgodzić się z zapatrywaniem skarżącej, że Sąd Apelacyjny nie uwzględnił okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli o ustaleniu premii pieniężnej. Przyjęty przez strony sposób rozliczenia tej premii, odpowiadający zwyczajowo sposobowi rozliczania upustów cenowych, nie stanowi dostatecznej podstawy do skutecznego zakwestionowania przyjętej za podstawę zaskarżonego wyroku wniosku, że świadczenie to w rzeczywistości zostało pobrane za wprowadzenie towarów powódki do sieci handlowej pozwanej.

Brak podstaw do podważenia oceny charakteru pobranych przez pozwaną kwot z tytułu premii pieniężnej czyni oczywiście bezzasadnymi - podniesione w odniesieniu do tego świadczenia - zarzuty naruszenia art. 536 § 1 k.c. oraz art.

15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. w związku z art 353¹ k.c. i art. 18 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k. w związku z art. 405 k.c., które zostały oparte na nietrafnym założeniu, iż premia ta stanowi upust cenowy (rabat).

Skarżąca nie podniosła zarzutów wskazujących na dokonanie przez Sąd Apelacyjny wadliwej ocenę opłaty pobranej z tytułu usług logistycznych. Należy zatem przypomnieć, że opłata ta została zakwalifikowana przez Sąd drugiej instancji nie jako wynagrodzenie należne za wykonanie usługi, lecz jako inna niż marża handlowa opłata za przyjęcie towaru do sprzedaży. W tych okolicznościach uznanie przez Sąd Apelacyjny, że pobranie wskazanej opłaty stanowi czyn nieuczciwej konkurencji określony w art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. i jest źródłem bezpodstawnie uzyskanej korzyści podlegającej zwrotowi na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k. w związku z art. 405 k.c., nie narusza tych przepisów.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji, rozstrzygając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 i art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.